

Ukininkas

Prekė laikraščio:

Prusose ir i Austriją 3 auks.
i Ameriką ir i kitas svetimas
žemes 5 auks.
i Rusiją (kuvertuose) 5 rubl.

LIETUVOS

UKININKŲ LAIKRAŠTIS.

Prekė apgarsinimų:

Už eilutę smulkaus
rašto arba už jos vietą per
pusę puslapio 60 fenigių.

IŠEINA DU SYKIU PER MĖNESĮ SU MĖNESINIU PRIEDU.

Reikaluose žemdirbystės.

Nupuolus javų prekėms ir atpigus gyvuliams sunku yra gyventi paskutiniuose metuose. Didumas mažesnių ukių vos tik te išmaitina savo šeimyną. Bet ne galima vieninteliai kaltinti už mus vargus javų ir gyvulių atpigimą. Mes patys teip-gi ne mažai esame kalti. Čion nurodysime mes tik ant vienos priežasties mus nuskurdimo — ant apleidimo ukių ir apsilėidimo, arba geriaus sakant, tamsumo pačių ukininkų. — Gerai prižiūrint ukį ir mokant gerai įdirbti žemę galima yra ir prie žemų javų prekių ne tik išeiti ant savo, bet kartais turėti ir pelną. Pirm viso ko reikia ukininkui rupintis pakelti žemės našumą. Šios gadynės žemdirbystė, negalėdama apimti naujų, isistovėjusių žemės plotų, rupinasi kogeriausiai sunaudoti nuo seniau apimtus žemės plotus. Jau daugelyj vietų išnyko trilaukiniai ukiai, o vieton jų užvesti yra naujos gadynės ukiai, kur arba suvis ne laiko dykos, tuščios žemės (t. v. pudymų) arba laiko labai mažai. Pudymai tankiausiai yra užsėjami pašaro arba kitokiais javais. Gyvuliai ganomi yra ant pievų arba dobieliuų ir tai ne per ištisą dieną: vidurdienj gyvuliai stov tvartuos uždaryti ir ten pašeriami. Ilgai stovėdami tvartuose gyvuliai daug padaro mėšlo, su kuriuom ukininkai gali gražinti dirvai javų maistą ir ne privalo laukti kolaik pati dirva besisilėdama įgis derlinguma. Norėdami turėti didesni užderėjimą javų ukininkai ne pasikakina su paprastu mėšlu ir beria i dirvą teip-gi pramanytą mėšlą: kompostą, salietrą, pelenus, kaulmilčius, kainitą etc. Žinoma reikia pirma česo piningai išleisti, bet užderėjus javams tie piningai sugryžta su didelėms palukanoms. Kiti ukininkai sako, kad dabar negalima veik apseiti be pramanytų mėšlų, nės tikt gerai dirvą imėšus galima turėti iš jos nauda.

Paprastai nuo margo galima gauti 5—6 centnerius javų. Bet gerai dirvą įdirbus ir

užkrėtus ją ne tik su gyvulių mėšlu, bet ir su pramanytais mėšlais galima gauti nuo margo 12 ir daugiau centnerių javų, o tuomet užsimoka ne tik žemdirbystės, bet lieka da viršaus.

Dėlto kiti ukiški laikraščiai išranda, kad butinai reikalinga esą naudotis iš pramanytų mėšlų. Įpatingai naudinga esą vartoti pigų ir išbandytą kalifosfatą, kuris geriausiai tinka prie pievų ir prie tokių dirvų, kur sėjasi pašariniai javai. Žinoma, reikia ir išmanyti, kur ir kokius miltus berti, nės beriant miltus akių plotu galima turėti vieną tik pragaištį. Kas da ne bandęs vartoti pramanytus mėšlus, tas pirma turi apie tai pasiteirauti iš knygų arba nuo išmintingesniųjų ukininkų ir turi išmėginti pramanytus miltus ant mažo žemės ploto. Javų užderėjimas daug priguli teip-gi nuo javų sėklos, gero išarimo ir išrėdymo dirvos.

Gyvulių auginimas teip-gi duoda ne mažą pelną geriems ukininkams. Kur yra daug pievų, ten įpatingai gali sektis gyvulių auginimas. Bet ir kituose ukiuose paskutiniuose metuose pradėjo ukininkai užžiūrėti gyvulius daugiau, ne kaip pirma. Kitur dagi dalį javų sušeria gyvuliams ir nupenėję juos parduoda. Žinoma, ukininkai sušeria joms tik dėlto, kad tie javai yra pigus. Netoli miestų naudinga yra laikyti daug karvių ir pardavinėti miesto gyventojams pieną, sviestą, surius, smetoną (grieteną), varškę. Teip-gi duoda pelną ir išmintingas auginimas paukščių — žasų, ančių, vištų.

Apie sodauninkystę ukininkai teip-gi neturėtų užmiršti: sodų užvedimas nereikalauja daug žemės ir pervirš ne trukdo ukininką nuo lauko darbų. Tik ir čion reikia mokėjimo ir išminties. Beaugdami medžiai nuolat reikalauja nuo žemės maisto ir pritrūkstant maistui, nyksta, serga ir tampa nevaisingais. Kas nor turėt naudą iš sodų, tas tur mokėti užkrest sodus tam tikru mėšlu, tur mokėt apginti medžius nuo šalčių, kirmėlių, vėjų.

Daug yra visokių šaltinių pelno, tik reikia mokėti iš jų naudotis. Prie viso ko reikalingas yra Mokslas ir apsišvietimas. Jau dabar neužtenka rokundoms rankų ir kojų pirštų; reikalinga yra dabar plunksna, popiera ir išmintinga galva. Įgijus kokią naują patarmę (rodą) iš knygų, ar nuo žmonių, reikia pirma apsirokuoti ir tik tuomet galima numanyti, ar geriau yra jAVai parduoti, ar gyvuliai penėti, ar pigiau atseina kultū su mašina, ar samdyti bernus ir t. t. Žinoma, kartais gerus norus sutrukdė stoka pinigų. Bet tankiai yra šioks toks išteklius tik ner gerų norų. *Sl.*

Iš Ukininkystės,

Kokia turi būti sėkla? Gera sėkla išsiskiria nuo kitų sėklų savo didumu ir sunkumu. Ji turi būti šviežia ir gryna, be priemaišų, kurias lengva atskirti su tam tikroms mašinoms (trierai). Dviejų, trijų metų sėkla turi būti pavadinta sena. Jeigu pritrūksta javų sėklai ir reikia imti javus nuo kitų metų arba pirkti nuo kitų, tuomet reikia sėklas daiginti; jeigu pusė sėklų ne sudygsta, tuomet tą sėklą ne verta sėti. Gera sėkla turėtų būti ne priplėkus ir spalva jos turi būti tokia, kaip šviežios. —

Kaip įkrėsti dirvą bulvėms. Bulvėms geriausiai tinka gyvulių mėšlas. Teipgi tinka kompostas ir pramanyti mėšlai. Pelenai pritinka prie pėsčios ir dumlotos dirvos. Iš pramanytų mėšlų geriausiai tinka salietra ir kaulmiltčiai (superfosfatas). Jeigu dirva ne užkrėsta gyvulių mėšlu, tuomet reikia ant vieno margo 1 centnerio salietros (chili salpeter) ir 1 arba $1\frac{1}{2}$ centn. superfosfato (18-pracentinio); į užkrėstą dirvą užtenka įberti po $\frac{1}{2}$ (pusę) centn. salietros ir superfosfato. Beria tuos miltus į dirvą sodinant bulves arba joms sodygas.

Sunaudojimas srutų. Sruotos kaip ir pats mėšlas tinka dirvai kaip gers maistas javams. Dėlto sruotos neturi būti niekinamos. Tvartai turi būti gerai įkreikiami, kad susigertu visi myžalai ir skystas mėšlas. Gerai yra dalį mėšlo išvežti į lauką žiemą. Sruotas mėšlyno suleidžia į tam tikras statines. Ant dirvų veža sruotas visados atskiestas ir pradėjusias rūgti.

Dobilų sėjimas. Gerai yra sėti dobilus su žolėmis, nes prapuolus dobilams lieka nors žolė ganyklai arba šienui. Dobilai su žolėmis yra geresnis pašaras nei kaip vieni dobilai, nes vieni dobilai išpučia gyvulių vidurius. Dobilams reikia parinkti gerai įdirbtą ir gerai įmėžtą žemę. Pirmas metas reikia sėti raudonuosius dobilus sumaišius juos su angliskoms arba italijinėms žolėmis (vok. vad. raygras). Sekančiuose metuose prie dobilų pramaišo žolės, turinčias didelių lapus. Dobilienas ne gerai yra duot

nuganyti, arba vėlai nukirsti, nes dobilienai ne su žėlus veikiausiai gal užkenkti šaltis.

Duokit gyvuliams sausą pašarą, nes šlapias pašaras ne buna gerai sukramtytas ir sunkiai susitrina skilvyje. Dėlto ne reikia akselių šlapyt. Stambus akselys yra geresnis už smulkų.

Dėlko dobilai pataiso žemę? Dobilai prigul prie tokių augalų, kurie ištraukia iš savo iš oro daug azoto ir tą azotą suteikia žemei. O kad azotas yra reikalingiausias augalų maistas, pertai dobilai beaugdami padaro žemę derlingą. Azotą galima suteikti žemei da kitokių būdų — beriant į ją salietrą, kuri užturi savyje daug azoto. Kas sėja daug dobilų, tam ne reikia pirkti daug salietros žemei pataisyti. Be to da dobilai išpurina gerai žemą, įleisdami giliai savo šaknis. Įpatingai leidžia giliai šaknis dobilų veislė vadinama lucerna.

Pievoms pataisyti tinka sekančios dobilų sėklos, lotyniškai vadinamos: trifolium repens, trifolium pratense perenne, trifolium hybridum, medicago lupulino, lotus villosus corniculatus. —

Dangiausiai brandina žemę dobilų veisle vad. lucerna, nes per ją labai daug ištraukia iš žemės azoto arba salietradario. Lucerna įleidžia į žemę šaknis per mastą gilumo. Bet lucerna yra gana lepus augalas. Jis reikalauja gerai įkrėstos ir sausos dirvos, šiltos vasaros ir sauso oro. Geriausiai tinka lucernai kalkynė. Sėjasi lucerna tankiausiai pavasaryje.

Dobilams gerai įberti į dirvą gipso arba negešytų sumaltų kalkių. Ant bertainio margo užtenka užbarstyti 5 (centnerius kalkių. Kalkės geriausiai tinka prie molynių. Barsto jas rudenyje arba pavasaryje.

Kaip pritaistyti kompostą? Ant eilės mėšlo užberia eilą durpų trupinių, sašlavų, pelenų; paskui vėl uždeda eilę mėšlo, paskui vėl sašlavų, pelenų ir t. t. Žemė ties komposto kruva turi būti kalkėta, arba tarpais reikia užberti sluoksnius kalkėtos žemės. Ant viršaus reikia užpilti sruotą arba gyvulių myžalų, teip kad persigertu visa kruva toms sruotoms. Dėlto reikia su kuolais išbadyti kruvoje giles skylės. Sruotas išnaikina visas piktas sekas kruvoje ir drauge su mėšlu padaro daug salietrinis rūkštis. Dėlto kompostus gali užstoti salietrą.

Kaip pagerinti drėgnas pievas? Jeigu sunku arba negalima išdžiovinti drėgnas pievas, tuomet reikia įveisti į tas pievas žolę, vadinamą Phalaris arundinacea, kuri duoda gerą pašarą ir gerai auga drėgnuose vietose. Ak, ir drėgnuose pievose auga žolė, bet ta žolė yra aštri ir gyvuliai ją ne labai nori. Dėlto minėtą žolę reikia įsėti į tokias pievas, kurios ilgai gauna gulėti po vandeniu.

Veislinė kumelė turi but gero sudėjimo, be kliaudžių, nės motinos kliaudės pereina ant vaikų. Strenos ir krutinė kumelės turi but plačios, plaukas švelnas, gražiai nusišėręs, akys turi buti linksmos. Veislei tinka kumelės nuo 4 iki 12 metų, nės jaunesnės ne buna da gerai suaugusios, o senesnės kartais paliaujai vedusios gerus kumelius. Žinoma, daug priguli ir nuo erzilo veislės. —

Miežiams dirva. Miežiams geriausiai tinka molynė užturti teip-gi pieską ir kalkes. Dirva miežiams turi but giliai išarta rudenij. Azotą arba salietradarį miežiai iš dalies randa žemėje, o kitą dalį pasigauna iš oro. Labjausiai reikalinga yra jiems fosforinė rukštis, ir kalkės. Tam tikslui tinka geriausiai t. v. Thomasschlackenmehl, kur yra ne tik fosforinė rukštis, bet ir kalkės. Ant 4 margų reikia paimti 8—10 centnerių tų miltų.

Pramanyti mėslai.* Augalai reikalauja sau maistui azoto (salietradario), fosforinės rukšties, kali ir kalkių pavidale druskų. Dėlto ir pramanyti mėslai susideda iš minėtų dalių augalų maisto.

1 Salietra užturi daug azoto. Ja vartoja drauge su kitais mėslais silpnėms žiemkenčiams javams atgaivinti: ima ant 1 margo žemės $\frac{1}{2}$ iki $\frac{3}{4}$ centnerio salietros ir barsto anksti pavasaryj ir pradant želt. Salietra teip-gi tinka bulvėms; ant margo reikia imt daugiau nekaip javams žiemkenčiams — po $1\frac{1}{2}$ centnerio. Avižoms teip-gi kartais tinka salietra, bet miežiai salietros ne reikalauja. Salietros apskritai ne labai reikalauja dumblynė, juodžemis sumaišytas su pieskoms.

2. Superfosfatai užturi tankiausiai apie 18% fosforinės rukšties ir geriau tinka prie vasarojaus javų. Avižoms ir miežiams ima paprastai po 1 centnerį ant margo, bulvėms $1\frac{1}{2}$ centnerio ant margo. Fosforinės rukšties mažai yra kiekvienoj dirvoj ir dėlto superfosfatas yra reikalingiausi mėslai ukininkui.

3. Kali-druskos: kainit'as, chlorkali, fosforinis kali, kornalitas. Tinka vasarojui, bulvėms. Ne tinka ant molynių, nės jose yra užtektinai minėtu druskų.

4. Kalkių geriausiai pritinka preskynams. Ant margo reikia išbarstyti 6—8 centnerius kalkių.

Be to da yra maišyti mėslai amoniak-superfosfatas ir perugvano. Pirmutinis turi 9% azoto ir 9% fosforinės rukšties ir tinka avižoms, miežiams ir bulvėms užkrėsti. Bulvėms ima ant margo 2— $2\frac{1}{2}$ centn. avižoms ir miežiams po 1— $1\frac{1}{2}$ centn. Perugvano turi 7%

* Knygutė „Apie mėslus“ yra gaunama po 5 kap. „Uk-ko“ rėdystėje.

azoto ir 10—11% fosforinės rukšties, bet jis yra retai vartojamas — į vietą jo vartoja ammiak-superfosfatą.

Išmintingai vartojant pramanytus mėslus galima gauti javų 2syk ir 3syk daugiau ne kaip be pramanytų mėslų. —

Badas Indijoje.

Indija yra tai šalis pietinėje Azijoje, priklausanči Anglijai. Dėl mus ji svarbi tuomi, kad ten puikiai auga kviečiai ir kiti javai, kurių daug išveža iš Indijos. Kad Indija, Amerika ir iš dalies Australija nepristatytų į Europą tiek daug kviečių ir kitų javų, mūsų javai būtų daug brangesni. Šimet neužaugus javams Indijoje, teip kad Indija netik nėkiek javų neišvežia, bet da pati turi dasipirkti, mūsų javai pabrango. Labai pabrangti tiesa nepabrango dėl to, kad gana daug gali pristatyti Amerika ir Australija, bet vis tik neužderėjus javams Indijoje, Europoje javų pasirodė mažiaus negu kitais metais, pertai anie ir pabrango. Paduodame čion trumpą aprašymą bado Indijoje.

Indijoje javų užderėjimas priguli nuo laiko, kokiame prasideda lytus. Pas mus esant žiemai su dideliais šalčiais ir sniegu, Indijoje esti tik šėip vesus oras teip kaip pas mus rudenyje; kovo mėnesyje Indijoje jau prasideda karščiai. Karščiai esti labai dideli; žemė teip išdžiusta, kad paviršutinis sluoksnyš jos pavirsta į dulkes. Laike tokių karščių žinoma ne auga nė žolė nė javai, derlinga Indija panaši tada į pustinę. Visi laukia pietvakarinio vėjo, kuris paprastai atgabena lytų. Vos tik pakyla tas vėjas, ant dangaus pasirodo debeseliai, kas tik gyvas ima džiaugtis. Visose bažnyčiose kaip braminiško teip ir magometaniško tikėjimo prasideda karštos maldos, lytaus prašančios. Pietvakarinį vėją Indijoje guodoja kaip Dievą. Mieste Benares, kuris yra šventu miestu indusų, da ir dabar sausmetyje braminiško kuningai, jaigu aukomis ir maldomis ne gali išprašyti lytaus nuo Dievų, ima stovylą dievaicio, stato galvą į vandenį ir laiko jį ten pakolaik nepradedą lyti.

Vos tik išpuola lytus, Indijoje viskas atgyja. Syki prasidėjęs, lytus ten tęsesi per kelis mėnesius. Laukai tuojaus pradeda žaliuoti išdžiuvusios upės staiga prisipildo ir dagi išsilieja iš vagų. Tada tai prasideda darbymetis Indijoje. Teip buna beveik kas metas. Šimet neteip atsitiko. Pietvakarinis vėjas susivėlino, o ir pakilęs atnešė teip mažai lytaus, kad visoje šiaurinėje Indijos dalyje per sausumą javai neužaugo ir derlinga šalis atsitiko verksmingame padėjime. Nekuriose vietose per du mėnesius neišpuole nė lašas lytaus. Nekuriose vietose, kur javai buvo šėip teip užaugę, anuos išnaikino žiogai. Pertai duonos prekė Indijoje šimet

dukart didesnė negu perejusį metų. Gerai da, kad indusai pripratę prie menko maisto, kad jie moka pasikakinti saują ryžių. Sako, kad Indijoje milijonai žmonių gyvena ir numiršta nė kartą savo gyvenime priderinčiai nepavalgę. Bet šimetinis badas matyt yra labai didelis, kad ir kantrus indusai negali iškęsti. Keliose vietose iš bado priežasties jau buvo maištai. Teip miestuose Deli, Lagor, Agra, Kaunpor ir kituose išalkę žmonės išplėšė klėtis javų prekėjų, sudaužė vangonus prikrautus kviečių ir ryžių, sumušė duonkėpius, nenorinčius pardavinėti duoną už pernykštes prekes: o kada i tai iškišo policija, užpuole su ginklais ir ant policijos; tiktai kareiviai atsiusti vyriausybės įstengę apmalšinti įmirtusius gyventojus. Miestuose tai buvo lengva padaryti, kadangi miestuose yra daug kariumenės; vyriausybė labai bijosi, kad nepakiltų maištai kaimuose ir mažuose miesteliuose, kur kariumenės arba visiškai nera arba yra visiškai nedaug. Idant sumažinti badą gabena javus iš kitų šalių. Teip iš Suvienytų Valstijų Šiaurinės Amerikos jau pagabeno tris garlaivius pilnus kviečių ir ryžių. Tai sako da pirmas atsitikimas, kad i Indiją javus iš kitur gabena. Toliaus ketina pirkti javus iš Maskolijos ir Rumunijos.

Bet kaip sako „vienas vargas da ne vargas“. Teip yra šimet Indijoje. Apart bado ten pakilo da ir baisi liga „džuma“ vadinama. Yra tai teisingai baisi liga, daug baisesnė nė kolera. Žmogus apserga staiga ir i porą valandų krinta negyvas. Jokis vaistas čion nieko pagelbėti negali. Viena tik yra pagelba, tai atskirti juo veikiausiai susirgusius nuo sveikųjų ir tokiu budu neduoti platintis tai baisiai limpančiai ligai.

Pirmučiausia pasirodė „džuma“ mieste Bombei. Išpradžių da slepė nuo gyventojų apie tą ligą, bet kaip ji pasirodė ir kituose miestuose, parsijėjo visiems apgarsinti. Iš kur užnešė tą ligą sunku įspėti. Spėja, kad užnešė ja iš Mesopotanijos, kur ji viešpatauja kiekvieną rudenį.

Žinoma vyriausybė kaip galint rupinasi neduoti ligai išsiplatinti, atskirdama apsirusius i tam tikrus ligonbucius (lazaretus), bet tame dalyke atranda dideles kliutis iš pusės gyventojų. Teip braminai*) jokiū budu nenori buti po vienu stogu su kšatrijum ir sudra. Magometonai nenori valgyti tuos valgius, kuriuos duoda

*) Indijoje mat iš senovės liko paskirstymas gyventojų i luomas. Braminai yra tai luoma atsakanti truputi mūsų bajorijai pirm kelių dešimčių metų. Jie vieni tik gali buti kunigais, tarnauti kariūnėnėje ir buti valdimierais. Jie laiko sau už didelę gėdą susidėti su žemesnėmis luomomis. Kšatrijai — nusiškai žemdarbiais; sudra žemiausia luoma, paniekinta netik braminų, bet ir kšatrijų. Sudra galima maž daug prilyginti prie mūsų vargdienių.

indusams. Pertai liga jau labai prasiplatino. Mieste Bombei per vieną nedelę (nuo 17 iki 24 spalio mėnesio) numirė 606 žmonės, o per dvi nedeles prieš tai numirė 1335. Mieste tame jau buvo pakilęs maištas, bet pasisekė aną numalšinti. Kas bus toliaus sunku žinoti. Anglai, kurie valdydami Indiją traukia iš jos nišpasakytą naudą, bijosi, kad indusai ieržintį bado ir ligos nesukiltu prieš juos ir neišvytu iš savo žemės.

D.

Mendelis Didgalvis.

Sausininkų karčiameje svečių kaip kugiu prigrusta. Yra senis Spudulis su žentu ir sunum, kuriam da tik ką mieste ukę aprašė; yra ir Jokubas Bizas špitolninkas, kuris ot teip sau pasiildyti iėjo. Sėdi sau visi ir šnekučinoja. Jiems bekalbant, prieš karčiamą užvažioja vežimelis, o iš jo išsėdo Mendelis Didgalvis, kuris pirm to laikė propinaciją Sausininkuose. Dabar jau jis karčiamą atidavė savo žentui Berčikui, o pats sėdėjo miestelyje ir užsiėmė visokiais reikalais. Jau buvo pusėtinai nulobęs, rėdėsi gražiai, gražiu vežimeliu važinėjo, pirkto javus po dvarus.

Kada iėjo i karčiamą Spudulis sušuko.

— Mendeli, o tu iš kur atsiradai?

— Kam atsirasti — atsakė Mendelis. — Sveikas Spuduli, ir da gyvas Antanuli: visi bukite sveiki.

— O kas tavę čion pas mus atvijo?

— Reikalas, labai geras reikalas! Kas nešioja žmogų po šitą svieta, jeigu ne reikalai.

— Norėčiau žinoti kas per reikalas? Turbut i dvarą? Ak, tu dabar tiktai su dvarais kupčiauji; esi didelis kupčius ir piningų, sako turi kaip aitvaras.

— Argi tai mažai Mendelis uždirbo pas mus Sausininkuose.

— Ui vyruci, — tarė atsitusęs Mendelis, ką čia aš pas jus uždirbau? Tegū mano priešininkai netur didesno uždarbio!

— Aa! bet visgi Mendelis dabar ponas, — atsiliepė Jokubas — javus, gires Mendelis perka su ponais dabar Mendelis kupčystę varo, didelis dabar kupčius iš Mendelio pasidarė. . . .

— Ką jus kalbate? Aš su kiekvienu kupčiauju, su kiekvienu galima reikalus turėti; o jeigu norite, tai aš šiandien atvažiuau čion i Sausininkus, idant su jumis kupčiauti.

— Su mumis?

— Niu teip!

— Žingeidu, ką mes tau dabar galime parduoti?

— Kaip tai ką?

— Senų javų nėra, nauji da laukuose; šieno kad ir norėtume parduoti, tai teip-pat reikia pirmiausiai apsižiūrėti ant savo gyvulių.

Aš visai nenoriu nuo jus javus pirkti.

— Ir šieno nenori?

— Ne!

— Tai jau visai nežinau kokią kupčystę gali su mumis turėti.

— Niu kaip jus mislinat; mislinate aš dykai pas jus atvažiuau?

— Kas tavę gali žinoti — tarė Spudulis.

— Klausykite Antanai ir tu Jokubai — atsakę glostydamas barzdą Mendelis.

— Klausome!

— O jaigu aš nuo jus girę norėčiau nu-pirkti?

— Nuo ko?

— Kaip tai nuo ko? Nuo jus, nuo ukininkų! nuo Sausininkų ukininkų!

— Ar tau galvoje negerai, ar ką? Ak tu žinai, kad visuose Sausininkuose nė vienas ne-turi nė sklypelio girios!

— O aš sakau, kad turi!

— O aš tau sakau — atsiliėpė Bizas — kad tu besikratydamas savo vežimelyje pametei vieną šulą iš galvos.

— Niu, tai aš tau rodyju bėgti juogreičiaus ant kelio ir jieskoti.

— O daug radybų duosi?

— Padybų aš tau nieko neduosiu; tų ir teip turėsi iš to naudą; jeigu rasi tą pamestą šulą ir įsidėsi į savo galvą, tai nors vieną turėsi.

— Ką čia ilgai kalbėti — atsiliėpė Antanas — matyt Mendeliui labai reikalingi šulai, kad jis užsimanė pirkti girę, kurios ant svieto nėra. Mendelis patraukė pečiais.

— Vyruciiai, tarė, aš jus labai gailiuosiu, kad nieko, nežinote apie tai, ką turite, ir ką parduoti galite. Aš jus gražumu klausiu. Klausykite Antanai, ak tamsta, Sausininkų ukininkas: ar parduosi man savo girę?

— Mendeli, ko neturiu, to ir parduoti negaliu; girios niekad neturėjau, o ką turėjau truputį lauko, tai viską vaikams pavedžiau.

— Niu, tai teip ir šnekėk. Jei teip padarei tai aš neturiu ką daugiaus su tavim kalbėti: tai tavo vaikai parduos man girę.

— Istikro žydas iš galvos išėjo!

— Fui! Tegul tas žodis ant mus priešų apsiverčia.

— Tai kur-gi ta girė?

— Mendelis priėjo prie lango.

— Žiurėkite — tarė rodydamas pirštu į mišką — žiurėkite ir pasakykite ar tai ne girė?

— Tai teisybę girė, tik ne mus, bet dvaro.

— Ai vai . . . kur jusų galvos? Kur yra jusų galvos? Taigi vakar Antano namai buvo Antano namai, o šiandien keno jie yra?

— Na, žinoma, šiandien jo vaikų.

Šiandien vaikų! Ir nieks tam nesistebi?

— Ko čio stebėtis?

— Niu, teip-pat su girė, šiandien ji ne jusų, rytoj gali but jusų, o kadangi aš žinau, kad ji bus jusų, tai aš noriu buti pirmutiniu kupčium.

— Žingeidu?

— Pažiūrėsite. Jus man parduosite tą girę, nės kam ukininkui girė? Ar kas mate, kad ukininkai turētu girę? Kad tiek daug lauko duotu užimti pušimis ar eglemsi! Kam tai to reikia? Ar tokią pušį arba eglę galima kulti?

— Teisybė kad ne.

— Taigi matote; kaip iškirsite girę, tai paimsite piningą už medžius. Tai yra pirtmas dalykas. Paskui surinksite viršunes ir šakas ant kuro. Tai yra antras dalykas. Paskui išimsite kelmus, vėl puiki malka. Tai jau trečias dalykas, bet visi šitie trys dalykai da-nevisas dalykas, bet da tik pradžia.

— Kokia pradžia, syki girė baigiasi?

— Ką! Ką! O žemė? Žemės neskaitote!

— Teisybę turi, žemė.

— Ir da kokia žemė! tai ne žemė, ne žemė, kad aš teip sveikas bučiau, tik naujena, fain naujena! geriausios sortos. Kas ant jos neaug?

— Linai.

— Linai. Ai linai! Kad aš turėčiau tokią laimę, koki gali buti linai ant naujenos. Ai vai, ai vai! O kokias avižos?

— Žinoma, kad ant naujenos viskas auga!

— Ką čia kalbėt, dalykas yra kaip auksas.

— Teip tai teip, kad tik girė butų, o jos kaip tyčia nėra.

— Klausyk, Kazy. — tarė Mendelis į vieną vaikina — nori žinot kur jusų girė? Nubėg į kaimą pašauk kelis ukininkus, tai aš jums tuojaus parodysiu, kur Sausininkų ukininkai turi girę.

Laukti parsiėjo neilgai. Kazys, bėgdamas nuo grincios prie grincios šaukė — eikite juo greičiaus į karčiamą. Mendelis nori kas žin kokią ten girę nuo jus pirkti, dėl to tik tyčia atvažiavo! — Žmones žingeidaudami, koki tai girę jie gali parduoti, bėgo į karčiamą, kaip ant atlaidų.

Netik ukininkai, bet net moteris ir vyresnieji vaikai išėjo iš grincių, norėdami dažinoti teisybę apie tą girę, kurios nieks nematė, o kurią Mendelis jau nuo jų dera. Sausininkų ukininkai laikė Mendelį per žydą gudrų, ir tikėjo, kad jis nemet žodžių ant vėjo. Jeigu Mendelis pasakoja apie girę, tai turi buti teisybė. Ne-perėjo da adyną o jau beveik visas kaimas suėjo į karčiamą, idant išgirsti naujeną.

— Na Mendeli pasakok — atsiliėpė Jonas Švilpa, šaltysius — nelabai man rupi tą girę, nės turiu savo lauką, turiu piningų, turiu ukę, bet teip sau dėl žingeidumo.

Mendelis pradėjo kalbėti.

Vyruciiai turėjote ganyklą, gavote už ją po 4 margus; ar neteisybė?

— Teisybė, teisybė!

— Turite da servitutą ant Sausbalių dvaro giros; galite kad ir šiandien susitaikyti, ir kiekvienas gauti po du margu giros, tos ką už tilto.

— O, o!

— Puiki gire, kad aš teip gyvas bučiau!

— Nelabai — atsiliėpė šaltyšius — beveik vieni tik beržėliai.

— Ui, ką jus šnėkate? Ką šnėkėte? Ar tai beržėlis ne medis?

— Medis medžiui nelygus.

— Niu, žmogus žmogui teip-gi nelygus, o bet-gi ar šiokis ar tokis vis tik žmogus.

— Ką čia lygit!

— Aš nė nelyginu, aš sakau tik teip sau paveikslu. Ant galo kas jums iš to ar ten beržėliai ar pušelės? Aš perku medžius, duosiu jums uždirbti kertant ir vežant; turėsite arielkos kiek norėsite, o laukas liks jums. Du margai naujenos tai ne juokai.

— Kad ta gire stovi žemunoje, visiškai baloje.

— Tikra teisybė — atsiliėpė Jokobas — man rodos, kad kita syki ten pelkė buvo.

— Gal ir buvo — tarė Mendelis — ar aš žinau, galėjo būti, bet kas iš to? Pakolaik ten stovi gire, pakol yra pavesis, tai ir dregnums yra, o kaip medžių nebus, kaip saulė pakaitis tai didžiausias dregnumas išnyks, bus toks laukas, nors imk ir svogunus sodyk.

— Gal ir teisybė.

— Gal? kas tai yra gal? Syki aš sakau, kad teisybė, tai ir teisybė. Aš jums visados gerai velyjau, aš jums rodyju, aš jums liepiu padaryti tą reikalą.

— Na tai kaip-gi? — paklausė šaltyšius.

— Ar aš žinau — tarė Mendelis — aš jau pasakiau savo žodį, aš pirkiau, aš jums gerai užmokėsiu, o jus dabar laužykite sau galvas, mislinkite iš kur paimti girę. Taikykites su ponu ar nesitakykite, tai jus vale. Aš galiu kur kitur medžius pirkti; ar tai mažai girių yra ant svieto? Tik dėlto, kad aš čion terpu jūsų tiek metų sėdėjau, noriu jums Sausininkų ukininkams duoti uždirbti. Aš jums visados gerai velyju.

— Lygiai teip kaip arklys sienui.

— Visai nišmintingas žodis..... ir bjaurus žodis. Jeigu nebutų ant svieto arklių, tai kam turėtų būti šienas? Fui! Jus turite labai sunkias galvas, kaip žiuriu. Berčik! Pasakyk tu mano Mikui, tegul jis rengiasi, aš jau namo važiuosiu.

— O kaip su ta gire?

— Apsimislykite; aš neverčiu; jeigu nenorėsite, tai aš kitą nedėlę kur kitur pirkiau. Bernotuose yra tokia gire. Ui tokia puiki gire, Dieve duok, kad aš toki puikų gyvenimą turėčiau! O ten žmones tai laukė laukia uždario, koki gali turėti prie nukirtimo ir išvežimo. Jie labai godus uždario.

— Kas ne godus? Kiekvienas malonėtu porą skatikų uždirbti.

— Niu, aš jums ir velyju. uždirbkite sau. Aš jums net labai gerai užmokėsiu.

Pasakęs tai, Mendelis išėjo į kitą kambariuką, duktė padavė jam valgyti, Berčikas atsisėdo šalia prie stalelio. Terpu žento ir uošvio prasidėjo kalba.

— Reb Mendel — tarė žydiškai Berčikas — aš negaliu suprast, kam jus norit pirkti girę nuo gojų; nės jeigu tai butų toji gire, ką parodėte, tai ji jug niekam neverta; ten nėra nė vieno gero medžio.

Mendelis nusišypsojo ir atsakė:

— Tu mano mielas Berčike, nesakant tau pikto žodžio, esi da kvailas. Nie turi da tokios galvos, kokia turi būti žydiška galva.

— Dėl ko?

— Jeigu matai, kad žydas dera arkli, tai tegul tau nesirodu, kad jis turi ant mislių tik tą arkli. Gal but, kad tas arklys jam visiškai nereikalingas; gal but, kad jis už tą visiškai nereikalingą jam arkli permokės, užtai nupirks, ką kitą už labai menkus piningus ir gerai ant to uždirbs.

— Niu, aš žinau Reb Mendel, kad jus pataikysite pasakyti išmintingą žodį.

— Tu da mažai žinas mano mielas, nės tu da jaunas esi.

— Aš mislinu Reb Mendel, kad jau ši tą suprantu.

— Niu, savo šinkorišką reikalą tu supranti; nenoriu tavę godinti pagyrimu, bet turiu pripažinti, kad šinkiai visai gerai moki apsieiti; bet šinkium svietas dar nepasibaigia; yra reikalai storesni ir geresni reikalai yra, tik reikia mokėt gerai juos pakreipti, pastatit, kaip sakosi, ant gero kelio!

— Parodykit man Reb Mendel tokius reikalus!

— Esi žingėdus, tai labai gerai, tai man patinka; aš noriu, kad mano duktė būtų laiminga, noriu, kad galėčiau pasigirti savo žentu.

— Niu, aš teip-pat noriu.

— Tai-gi matai, senis Abroms Fingerštein — ar pažinsti senį Abromą, tą didelį didžturti?

— Tegul ilgai gyvena. Kas nepažinsto tokio garsaus žydo.

— Taigi senis Abroms nori nupirkt girę nuo Sausbalių dvarponio.

— Tegul jam bus ant sveikatos, tegul nuperka.

— Taigi užtai, kad nenupirks!

— Dėlko nenupirks? Ar jis pinigų neturi?

— Kvailas tu esi Berčiuke? Abroms pinigų turi tik Sausbalių ponas negali girę parduoti, nės Sausininkų ukininkai turi ant tos girės servitutą.

— Niu, tai ką?

— Ui Berčik, net gėda. Fui, tu turi labai sunkią galvą. Aš labai gundau prie girės Sausininkų Ukininkus, dėl to, idant jie susitaikytų su Sausbalių ponu; kad jie susitaikis, tai ponas galės parduoti girę; kaip ponas galės parduoti girę tai senis Abroms girę nupirks. Ar supranti dabar?

— Suprantu, tik to nesuprantu, ką jus, Reb Mendel uždirdsite iš to reikalo?

— Nesuvis daug ir nesuvis mažai . . . ot teip sau, truputį, idant tik gyventi.

— Paveikslan?

— Ponas už sutaikymą su ukininkais šiek tiek duos, už sutaikymą su Abromu ir šiek tiek duos; ukininkai už sutaikymą su ponu duos; o Abroms už sutaikymą su ponu duoda man keturioliką dalį uždarbio. Tą girę, kuri teks ukininkams, aš nupirksiu pusdykiai ir duosiu ten septintą dalį uždarbio, o už nukirtimą ir išvežimą medžių aš duosiu gojams kviteles į tavę, tai visas jų uždarbys liks karčiamoje. Niu? Ar dabar jau atidariau tau galvą? Ar jau supranti, kame dalykas a?

Reb Mendel! — sušuko Berčikas — Reb Mendel! kad aš teip gyvos bučiau, jus esat išmintingas žmogus, Dieve duok jums gyventi šimtą ir dvidešimt metų!

Mendelis nuvažiavo į miestelį, o ukininkai iškriko namon svajodami apie girę.

Perėjo da kelios dienos ir vėl Sausininkų karčiamoje virė kaip puode. Buvo ten viso kaimo ukininkai, buvo ir šaltyšius. Visi kalbėjo apie Sausbalių girę. Medžiai ten tiesa nekoki, bet Mendelis pasakė, kad juos tuojaus nupirks, o da kiekvienam dasides po 2 margu lauko. Du margai! Tai ne juokai! Kalbėjo labai daug, o daugiausiai Mendelis, kuris tik ką atvažiavo su advokatu.

— Man nėra baimės — kalbėjo šaltyšius — aš teip-pat geras be gires kaip ir su gire.

— Ai vai, — patvirtino Mendelis — žinomas daigtas ko jums stokuoja? P pinigų turite užtektinai.

— Žinai kad turiu.

— Niu tai nesiskubinkit. Kam jum skubintis? Kam pinigai reikalingi, tas pasiskubins, tas susitaikis su ponu ir gaus savo du margu girus. Kaip tik susitaikys aš tuojaus duosiu

7

kiekvienam rankpiningius. Dabar ukininkams pinigąs reikalingas.

— Žinoma reikalingas — atsiliepė Vincas.

— O kitą dalį — toliaus kalbėjo Mendelis — tai aš užmokėsiu žinote kada?

— Na?

— Kitą dalį aš jums duosiu, tada, kada senų javų ir senų bulvių jau visiškai nebus ir naujų da nebus,

— Pavasaryj?

— Fui! Nesakykit toki negerą žodį! kas tai yra pavasaryj? Kas Sausininkuose pažinos pavasari? Jis visur bus, bet čion visiškai nebus!

— Na kaip tai?

— Kokiū budu?

— Ai vai, koki jus žmonės; patys pasakykite. Pavasaris yra tada, kad ukininkas netur pinigų; ar teisybė?

— Na teisybė.

(Toliaus bus)

Iš Lietuvos.

Iš Griškabūdžio valščiaus. Naumiesčio pavieta. Suvalkų gub. Gana įstabus buvo ši rudeni susirinkimas mūsų valščiaus. Apart kitų reikalų valščionys pareikalavo, kad vaitas prašalintu jaunesnįjį valščiaus raštininką P., kuris savo šelmystomis labai išpyko valščiai. Taigi valščionys nutarė ir paliepė vyresniamjam raštininkui įrašyti į protokolą, kad valščius reikalauja, kad po trijų dienų jaunesniojo raštininko nebūtų valščiaus raštinyčioje. Vyresnysis raštininkas sėdo, parašė protokolą ir padavė valščionims pasirašyti. Jau daugelis buvo pasirašę, kada viens iš apšviestiesnių užmanę perskaityti tą protokolą. Skaityo ir savo akimis netiki; protokole parašyta, kad valščius nutarė atliuosuoti jaunesnįjį raštininką nuo darbo ant trijų dienų. Pranešė apie tai valščionis, kurie labai įpyko ant viresniojo raštininko už tokį apgavimą ir norejo ant jo protokolą surašyti, bet nepoilsam piktumas perėjo ir visas pasibaigė tuomi, kad turėjo antru syk rašyti protokolą apie pavarymą jaunesniojo raštininko. Šitas atsitikimas aiškiai parodo, kaip turi būti atsargus valščionys su pasirašymu ant protokolo savo nutarimų. Jau turbūt nekartą buvo teip, kad valščius nutaria vieną, o raštininkas parašo kitą, o valščionys nieko nežinodami pasirašo. Dėlto visados reikia duoti perskaityti protokolą kam nors iš mokančių skaityti valščionių. Kitaip gali atsitikti kaip atsitiko Karklinių valščiuje; valščionys nutarė, kad nori lietuviškų knygų spaudintų lotyniškėmis litaromis, o jau nuo viršininko išėjo, kad valščionys prašo lietuviškų knygų spaudytų lotyniškėmis arba maskoliškėmis litaromis. Labai galimas daigtas, kad raštininkas, bijodamasis viršininko,

irašė į protokolą, kad valščionys nori tų maskoliškų litarų, o valščionys nieko nežinodami pasirašė. Reikia gerai apsižiūrėti.

Ant topat susirinkimo mūsų valščius nutare, surašė prašymą ant caro vardo apie pavelinimą lietuviškos spaudos, pasirašė visi, priverstė vaitą pečvietį pridėti ir nusiuntė jį carui.

Atsakymo da neapturėjo, bet iš to matyti, kad mus žmonės juo tolyn juo išmintingesni darosė, juo geriaus savo reikalus supranta ir moka jau savo tiesų pareikalauti. D.

Iš Pilviškių. Senapilės pavieto. Nelaimingi laikai užstojo ant Pilviškių. Į mėnesį laiko Pilviškiuose buvo 5 gaisrai. Pirmą kartą sudegė žydo tvartas, antrą kartą užsidegė plytynčia, bet aną greitai užgesino; trečią kartą vėl ta pati plytynčia o draugia sudegė ir 5 mamai pačiame miestelyje. Gaisras buvo didelis, o baimė žydėlių da didesnė, kas gyvas nešė savo daigtus nors buvo šabas. Nešė ir toki, kurių namai jokiū budu negalėjo užsidegti; žinoma daug sulaužė, sudaužė, o daug ir išvogė. Į 2 nedeles po to užsidegė žydelio klojimas netoli miestelio, vėl nauja baimė; da į nedele kitas klojimas, šalia kurio buvo tvartelis, o tame tvartelyje sudegė žydpalaikio arklys. Nuo ko dega teip tankiai negalima žinoti; žinia tik tiek, kad žydėliai labai persigandė. Pakilo kalbos, kad išdegsės visas miestelis, bet tai yra tik išmisas; matyt kas nors tyčia pasakė, o kiti iš bailumo tam tiki ir da labjais bijosi. S.

Iš Senapilės pavieto. Senapilės paviete yra labai daug girių. Vyresnieji girių ponai dabar visi maskoliai, kuriuos atsiuntė čion kaipo misijonierius maskoliškumo. Misijonieriškų jų darbų negirdėti, o kad suktumus su žydais tai girdėti. Teip neperseniai įpykinti žmonės padarė ermyderį kanceliarijoje vyriausio girių pono gyvenančio kaime Bebruliškis. Mat buvo ten licitacija ant giršos. Žydai žinoma pirmiaus susitarė su girios poustva, idant ukininkus visiškai nedaleisti prie licitacijos, per ką žydai žinoma butų pigiai nupirkę medžius, o paskui brangiau pardavę ukininkams. Prasidėjus licitacijai, girių poustva kalbėjo tik su žydais, ukininkų neklusė, nors jie ir siulė daugiaus nė žydai. Ant galo ukininkus visiškai išvarė laukan iš kanceliarijos. Ukininkai išėjo, bet tuojaus ėmė versti duris kanceliarijos, norėdami išmušti kailį žydams. Žydpalaikiai matydami, kad bus niekai, išsoko per langus, o girių poustva surašė protokolą ant ukininkų užtai, kad jie padarė ermyderį. Ukininkai nuo savęs teip-pat padavė skundą ant girių poustvos, kad ji daro suktumus su žydais. Kaip tas viskas pasibaigs sunku žinoti. B.

Prancužiški oficerai Vilniuje. Atsilankė dabar į Vilnių trys prancužiški oficerai.

Pasirodė jie Vilniaus kariaunos viršinikui ir Orževskiui: atlankė paskui ir junkerų moksloine. Vakare, kada pasirodė teatre, susirinkę maskoliai pradėjo šūkauti: „vive la France“ (tegul gyvuoją Prancuzija). Teatro muzikantai užgrijo prancužišką nacionališką giesmę, su kuria pradžioje šio amžiaus prancuzai traukė į svetimus kraštus ant išliuosavimo valdonų pripaustų žmonių. Dabar mat laikai persimainė, persimainė ir prancužų nuomonės; jie šiandien tarnauja bjauriausiaim iš šios gadynės despotų.

Linų pirkėjai. Neseniai patalpinome žinią, apie rengiamą prancužiškos kompanijos didelę verpincyzią Lietuviškame Minske. Dabar jau kompanija atsisaukė į žemės valdytojus ir pranešė jiems, kad įrengus verpincyzią reikalaus daug linų. Dabar siulo ji linų augintojams po 70 kap. už pudą neišmintų, ką tik po nurovimui linų. Ant suteikimo noro augyti linus, kompanija žada davinėti kaipo rankpiningius iš viršaus iki pusei vertės viso tavoro, Atsiradus syki tai dirbtuvei, gal ir mūsų krašto ukininkai brangiaus galės linus parduoti; gal pradės ir geresnes veisles auginti.

Mintaujos gimnazijos mokintiniai. Lenkiškas laikraštis „Przegląd Vśchpolski“, šitokias paduoda žinias apie skaitlių mokintinių pagarsėjusioj dabar Mintaujos gimnazijoj: liuteronų buvo 42, 2% viso skaitliaus mokintinių, katalikų 41, 6%, žydų 10, 5%, stacziatikų 5, 7%. Pagal tautišką kilmę mokintiniai šiteip dalinasi: vokieczyų 25, 8%, latvių 14, 8%, lenkų 15%, liutuvų 28, 4%, žydų 19, 5%, maskolių 5, 5%. Taigi iš to pasirodo, kad nušimtis liutuvų yra czia didžiausias. „Przegląd Vśchpolski“ dar priduria, kad nušimtis liutuvų turi but dar didesnis negu czia paduota, nės skaitlius jų jau po susirinkimui tų žinių dar pasididino. „Lietuva“

Piningus ir laiškų į Ukininko (ir Varpo) redakciją siunčiant, reikia šitoksni adresas padėti:

Herrn Dr. Bruazis, Tilsit (Ostpreussen).

Turinys.

Reikaluose žemdirbystės. *S.* Iš ukininkystės: Kokia turi būti sėkla? Kaip įkresti dirva bulvėms: Sunaudojimas srutų: Dobilų sėjimas: Duokit gyvuliams sausą pašarą: Dėlko pataiso dobilai žinė? Pievoms pataisyti: Daugiausiai brandina žemė: Dobilams: Kaip pritaisyti kompostą? Kaip pagerinti drėgnus pievas? Veisline kumelė: Miežiams dirva: Pramanyti meliai: Salietra: Superfosfatai: Kali druskos: Kalkių — Badas Indijoje. *D.* Mendelis Didgalvis. *D.* Iš Lietuvos: Iš Griskabudžio valščiaus. *D.* Iš Pilviškių. *S.* Iš Senapilės pavieto. *F.* Prancužiški oficerai Vilniuje: Linų pirkėjai: Mintaujos gimnazijos mokintiniai. *Lietuva.*